

Záměr
na vyhlášení zvláště chráněného území

ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.
o ochraně přírody a krajiny v platném a účinném znění
a § 10 vyhlášky č. 45/2018 Sb.

**Přírodní památka
Louky pod Pěticestím**

Datum zpracování:
30. 9. 2024

1. Název zvláště chráněného území:

Louky pod Pěticestím

2. Návrh kategorie ochrany zvláště chráněného území:

Přírodní památka (dále jen "PP") ve smyslu § 36 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále jen "zákon").

3. Předměty ochrany a jejich popis:

3.1. Souhrnná charakteristika předmětů ochrany:

Předmětem ochrany přírodní památky jsou:

- a) ekosystémy pramenišť, slatinných a přechodových rašelinišť, luk a pastvin
- b) biotopy vzácného a ohroženého druhu rostliny tučnice obecné pravé (*Pinguicula vulgaris* subsp. *vulgaris*), včetně její populace

3.2. Popis předmětů ochrany:

A. Ekosystémy

Název ekosystému*	Podíl plochy v ZCHÚ (%)	Popis ekosystému
R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště	7	<p>Biotop nevápnitých mechových slatinišť se na lučních enklávách vyskytuje mozaikovitě. Většinu porostů lze přiřadit ke svazu <i>Caricion canescentis-nigrae</i> a k asociaci <i>Caricetum nigrae</i>. Typicky je dobře vyvinuto bylinné patro, kterému dominují druhy ostřice obecná (<i>Carex nigra</i>) a o. prosová (<i>C. panicea</i>). Mezi typické druhy patří např. kozlík dvoudomý (<i>Valeriana dioica</i>), suchopýr úzkolistý (<i>Eriophorum angustifolium</i>) a violka bahenní (<i>Viola palustris</i>). Významný je výskyt prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>).</p> <p>Porosty často tvoří přechodné typy k vegetaci svazu <i>Calthion palustris</i>, což se projevuje výskytem např. druhů pcháče bahenní (<i>Cirsium palustre</i>), přeslička pořiční (<i>Equisetum fluviale</i>), svízel bahenní (<i>Galium palustre</i>) nebo kohoutek luční (<i>Lychnis flos-cuculi</i>).</p> <p>Výjimku tvoří část porostů ve střední části enklávy 72A104, kterou lze přiřadit ke svazu <i>Sphagno warnstorffii-Tomentypnion nitentis</i>. Porosty jsou netypické a druhově ochuzené. Odlišit je od porostů svazu <i>Caricion canescentis-nigrae</i> lze zejména díky přítomnosti druhů ostřice rusá (<i>Carex flava</i>) a tučnice obecné pravé (<i>Pinguicula vulgaris</i> subsp. <i>vulgaris</i>) v bylinném patře a druhu hrubožebrec tuhý (<i>Palustriella decipiens</i>) v mechovém patře.</p>
R2.3 Přechodová rašeliniště	24	<p>Svahová přechodová rašeliniště svazu <i>Sphagno-Caricion canescentis</i> se ve větších porostech vyskytují na enklávách 80B105 a 80C504, kdežto na ostatních se vyskytují ostrůvkovitě. Druhové složení</p>

Název ekosystému*	Podíl plochy v ZCHÚ (%)	Popis ekosystému
		je v porostech proměnlivé. Místy je bylinné patro tvořeno především šáchorovitými rostlinami (<i>Carex echinata</i> , <i>C. panicea</i> , <i>Eriophorum angustifolium</i>) s poměrně nízkým zapojením. Naopak mechové patro je zapojené a tvoří ho především rašeliníky (<i>Sphagnum</i> sp. div.). Místy se bylinné patro zapojuje více a dominantními jsou druhy třtina chloupkatá (<i>Calamagrostis villosa</i>), ostřice zobánkatá (<i>Carex rostrata</i>) a suchopýr úzkolistý (<i>Eriophorum angustifolium</i>). V nižším bylinném patře se konstantně objevují druhy jako mochna nátržník (<i>Potentilla erecta</i>), sedmikvítek evropský (<i>Trientalis europaea</i>) a violka bahenní (<i>Viola palustris</i>). Společenstva osidlují silně podmáčené plochy. Pohybem rašelinného substrátu po svahu vznikají drobná trhlinová jezírka.
T1.5 Vlhké pcháčové louky	51	<p>Rozlišit lze porosty asociace <i>Scirpetum sylvatici</i> s dominancí skřípiny lesní (<i>Scirpus sylvaticus</i>). Některé porosty asociace tvoří přechodové porosty k dalším typům vegetace, zejména na enklávě 72A104 jsou porosty vyhraněné a jasně ohraničené. V porostech se vyskytují další druhy, jako např. blatouch bahenní (<i>Caltha palustris</i>), krabilice chlupatá (<i>Chaerophyllum hirsutum</i>), škarda bahenní (<i>Crepis paludosa</i>), pomněnka hajní (<i>Myosotis nemorosa</i>), violka bahenní (<i>Viola palustris</i>).</p> <p>Porosty v jihozápadní části enklávy 80C504 a ve východní části 72A104 náležejí k asociaci <i>Chaerophyllo hirsuti-Calthetum palustris</i>, ve které dominuje krabilice chlupatá (<i>Chaerophyllum hirsutum</i>) a vyskytují se další typické druhy jako řeřišnice hořká (<i>Cardamine amara</i>), mokřýš střídavolistý (<i>Chrysosplenium alternifolium</i>), vrbina hajní (<i>Lysimachia nemorum</i>) a violka bahenní (<i>Viola palustris</i>).</p> <p>Část porostů pcháčových luk není zcela vyhraněná, nicméně se v ní vyskytují druhy svazu <i>Calthion palustris</i>, jako např. pcháč bahenní (<i>Cirsium palustre</i>), pcháč potoční (<i>C. rivulare</i>), ostřice prosová (<i>Carex panicea</i>), přeslička pořiční (<i>Equisetum fluviatile</i>) a další vlhkomilné byliny jako svízeľ slatinný (<i>Galium uliginosum</i>) a starček potoční (<i>Tephrosieris crispa</i>). Zachovalejší porosty enklávy 80A501, 80B508 a 80C504 lze přiřadit k asociaci <i>Angelico sylvestris-Cirsietum palustris</i>.</p> <p>Jednotlivé porostní typy mezi sebou plynule přecházejí a vyskytují se i přechodová společenstva. Významný je výskyt téměř celé populace prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) v biotopu T1.5.</p>
R1.2 Luční prameniště bez tvorby pěnovců	3	Luční prameniště se vyskytují mozaikovitě v enklávách 80A501, 80B508 a 80D110. Druhovým složením nejvíce odpovídají asociaci <i>Philonotido fontanae-Montietum rivularis</i> ze svazu <i>Epilobio nutantis-Montion fontanae</i> . Společenstvu dominuje zdrojovka hladkosemenná pravá (<i>Montia fontana</i> subsp. <i>fontana</i>), dále se v něm vyskytují typické druhy jako metlice trsnatá (<i>Deschampsia cespitosa</i>), vrbovka bahenní (<i>Epilobium palustre</i>), svízeľ

Název ekosystému*	Podíl plochy v ZCHÚ (%)	Popis ekosystému
		bahenní (<i>Galium palustre</i>), zblochan vzplývavý (<i>Glyceria fluitans</i>) a ptačinec mokřadní (<i>Stellaria alsine</i>), které v pozdnější fázi sezóny zdrojovky přerůstají. Prameniště jsou přirozeně maloplošná, což se projevuje tím, že vyhraněná prameništní společenstva zauímají pouze malou plochu. Značnou část porostů na prameništích tvoří společenstva přechodová ke společenstvům svazu <i>Calthion palustris</i> , což se projevuje např. výskytem druhů blatouch bahenní (<i>Caltha palustris</i>) a ostřice obecná (<i>Carex nigra</i>) s vyšší pokryvností a také výskytem významného druhu prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>).

*Dle Katalogu biotopů (Chytrý et al. 2010)

B. druhy

druh	stupeň ohrožení**	popis biotopu druhu v ZCHÚ a aktuální početnost nebo vitalita populace
tučnice obecná pravá (<i>Pinguicula vulgaris</i> subsp. <i>vulgaris</i>)	EN	Tučnice obecná pravá roste v příkopě enklávy 80D508 a v enklávě 72A104. Zásadní pro její růst jsou disturbance, které vznikají jednak přirozeně pohybem podmačeného substrátu po svahu. Tento proces částečně probíhá i v příkopě, disturbance je však podpořena i údržbou příkopu. Vyskytuje se zde asi 100 jedinců.

**stupeň ohrožení dle červených seznamů ČR: EN – ohrožený (Grulich et Chobot 2017)

4. Cíl ochrany:

Prostřednictvím vhodného managementu zachovat stávající charakter a druhovou rozmanitost lučních porostů, zejména rašelinišť a vlhkých pcháčových luk, případně obnovit tyto biotopy na místech dlouhodobě neobhospodařovaných.

Prostřednictvím vhodného managementu zachovat životaschopnou populaci tučnice obecné pravé (*Pinguicula vulgaris* subsp. *vulgaris*).

5. Základní ochranné podmínky:

Základní ochranné podmínky přírodních památek jsou stanoveny v § 36 odst. (2) zákona.

6. Návrh bližších ochranných podmínek:

V souladu s ustanovením § 36 odst. (1) zákona se navrhuje, aby na území nově navržené PP bylo možno jen se souhlasem orgánu ochrany přírody provádět tyto činnosti a zásahy:

- a/ povolovat nebo provádět změny druhů pozemků nebo způsobů jejich využití
- b/ vyznačovat cyklistické, turistické, jezdecké cesty a naučné stezky
- c/ zřizovat příkrmovací zařízení nebo slániska a příkrmovat nebo vnaďit zvěř mimo

přikrmovací zařízení

- d/ používat chemické prostředky a hnojiva
- e/ povolovat nebo provádět stavby, změny dokončených staveb anebo změny staveb před jejich dokončením nebo provádět terénní úpravy
- f/ organizovat a pořádat veřejné sportovní, turistické nebo jiné akce
- g/ vysazovat nebo vysévat rostliny anebo vypouštět živočichy
- h/ povolovat a provádět zásahy, které by mohly způsobit změny vodního režimu nebo znečištění vod
- i/ ukládat věci nebo jiné materiály, a to i přechodně

7. Vymezení ochranného pásma:

K zabezpečení zvláště chráněného území před rušivými vlivy se nenavrhuje vyhlášovat specificky vymezené ochranné pásmo, bude jím tedy v souladu s § 37 odst. (1) zákona území do vzdálenosti 50 m od hranic zvláště chráněného území.

8. Územně správní zařazení území:

8.1. Zvláště chráněné území

kraj:	Královehradecký
okres:	Rychnov nad Kněžnou
obec s rozšířenou působností:	Rychnov nad Kněžnou
obec s pověřeným obecním úřadem:	Rychnov nad Kněžnou
obec:	Zdobnice
katastrální území:	Velká Zdobnice

8.2. Ochranné pásmo

kraj:	Královehradecký
okres:	Rychnov nad Kněžnou
obec s rozšířenou působností:	Rychnov nad Kněžnou
obec s pověřeným obecním úřadem:	Rychnov nad Kněžnou
obec:	Zdobnice
katastrální území:	Velká Zdobnice

9. Přehled katastrálních území a parcelních čísel pozemků dotčených záměrem PP a OP PP:

9.1. Zvláště chráněné území:

Katastrální území: 792641, Velká Zdobnice

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)	Výměra parcely v ZCHÚ (m ²)*
2126/10 (část)		lesní pozemek	les jiný než hospodářský	3 744 158	33 810
Celkem					33 810

*Výměra části parcely byla stanovena odhadem v GIS, bude zpřesněno po zaměření území.

9.2. Ochranné pásmo:

Katastrální území: 792641, Velká Zdobnice

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)
2126/10 (část)		lesní pozemek	les jiný než hospodářský	3 744 158
2205/1 (část)		ostatní plocha	ostatní komunikace	10 779
2022/1 (část)		lesní pozemek	les jiný než hospodářský	618 785
2033		ostatní plocha	neplošná půda	446
2036		ostatní plocha	neplošná půda	187
2209 (část)		vodní plocha	koryto vodního toku přirozené nebo upravené	6 424

10. Předpokládaná výměra zvláště chráněného území*:

10.1. PP: 3,38 ha

10.2. OP PP: 16,8 ha

* výměra byla stanovena odhadem z GIS, bude zpřesněno po zaměření území

11. Odůvodnění záměru:

11.1. Historie ochrany území:

Ochrana části území o přibližné rozloze 0,5 ha byla stanovena vyhláškou Správy chráněné krajinné oblasti Orlické hory ze dne 1. 11. 1994 o zřízení přírodní rezervace „Pod Zakletým“.

Ochrana části území o přibližné rozloze 0,5 ha byla stanovena usnesením Rady ONV Rychnov nad Kněžnou č. 189 ze dne 5. 7. 1984 jako přírodní památka Rašeliniště pod Pětirozcestím.

V platných plánech péče o PR Pod Zakletým a PP Rašeliniště pod Pětirozcestím je shodně uveden návrh na rozšíření MZCHÚ o další luční enklávy v okolí.

11.2. Hlavní důvody zpracování záměru na vyhlášení PP:

Původní dvě zvláště chráněná území podle zřizovacích předpisů z let 1984 a 1994 byla vymezena pouze na části lučních enkláv s výskytem cenných biotopů a zvláště chráněných druhů rostlin.

Předkládaný záměr zohledňuje současný stav znalostí přírodních hodnot území.

Nově vyhlášená PP obsáhne plochy velmi cenných rašeliništních a mokřadních společenstev, které v současnosti leží mimo zvláště chráněné území. Tato společenstva jsou svou zachovalostí a reprezentativností regionálně významná. Zahrnutí těchto cenných ploch do chráněného území usnadní aplikaci managementu, který na místech dlouhodobě neobhospodařovaných umožní zachování stavu cenných společenstev, případně ještě zvýší jejich rozsah a reprezentativnost a vytvoří vhodné podmínky pro další existenci populací zvláště chráněných druhů.

Je potřebné jednoznačné vymezení hranice PP vyhotoveným záznamem podrobného měření změn hranice.

Vydání zřizovacího předpisu formálně i obsahově odpovídajícího současnému právnímu stavu na úseku ochrany přírody na místo platného zřizovacího výnosu z roku 1994, v němž není dostatečně vymezen předmět ochrany a nedohledaného vyhlášeního předpisu z roku 1984.

11.3. K názvu zvláště chráněného území:

Název Pěticestí je dlouhodobě využíván pro křižovatku pěti cest v blízkosti lokality. Název se traduje jak v turistických, tak i v lesnických mapách a je znám široké veřejnosti, proto byl tento místopisný název vybrán pro pojmenování navrhovaného MZCHÚ. Pojem louky je v názvu zmíněn proto, že se jedná o luční enklávy uzavřené v rozsáhlém lesním porostu a bez této specifikace by nebylo zřejmé, že předmětem ochrany je bezlesí.

11.4. Ke kategorii ochrany zvláště chráněného území:

Na části území při novém vyhlášení dojde ke změně kategorie zvláště chráněného území z původní přírodní rezervace na přírodní památku. Tato kategorie pro dané území lépe odpovídá vymezení jednotlivých kategorií zákonem.

Luční enklávy uprostřed lesního komplexu jsou územím, na jehož formování se podílel člověk, a u něhož není předpoklad ponechání samovolnému vývoji; naopak zachování předmětů ochrany bude většinou možné pouze při řízené péči. Z těchto důvodů bude území při novém vyhlášení zařazeno do kategorie přírodní památka.

11.5. K předmětům ochrany:

Předmět ochrany je vymezen tak, aby obsáhl přírodní hodnoty území nově navržené PP v celém jejich rozsahu. Jako předmět ochrany byly stanoveny nelesní biotopy, které pokrývají luční enklávy. Tyto biotopy jsou v rozlehlých lesních komplexech vzácné. Na dotčených lučních enklávách jsou biotopy zachovány v dobré kvalitě a mají vysokou přírodní hodnotu. Samostatně byly vymezeny také biotopy, ve kterých se vyskytuje tučnice obecná pravá (*Pinguicula vulgaris* subsp. *vulgaris*), neboť část populace roste v příkopu lesní cesty, který nelze přiřadit k žádnému přírodnímu biotopu.

11.6. K cílům ochrany:

Cíle ochrany jsou formulovány v souladu s ustanoveními § 36 odst. 2 zákona, tak, aby bylo zajištěno zachování předmětů ochrany v příznivém stavu.

11.7. K návrhu bližších ochranných podmínek:

Bližší ochranné podmínky PP jsou navrženy v souladu s ustanovením § 44 odst. 4 zákona a jsou nastaveny tak, aby umožnily orgánu ochrany přírody usměrňovat činnosti, které nejsou zcela ošetřeny základními ochrannými podmínkami PP a mohly by vést k nežádoucím změnám dochovaného stavu přírodního prostředí.

11.8. K jednotlivým bližším ochranným podmínkám:

ad a/ povolovat nebo provádět změny druhů pozemků nebo způsobů jejich využití:

- Předmět ochrany PP je vázán na bezlesí na lesní půdě. Parcela, na které se území nachází, mnohonásobně převyšuje rozsah nové PP. Změna druhu pozemku může být ku prospěchu předmětů ochrany, ale může také představovat jejich ohrožení, proto je navrhováno vázat ji na souhlas orgánu ochrany přírody.

ad b/ vyznačovat cyklistické, turistické, jezdecké cesty a naučné stezky:

- Mikrolokality výskytu některých druhů a mokřadní ekosystémy tvořící předměty ochrany PP mohou být nevhodným vedením trasy vážně poškozeny nebo zcela zničeny.

ad c a d/ zřizovat příkrmovací zařízení nebo slániska a přikrmovat nebo vnadit zvěř mimo příkrmovací zařízení a používat chemické prostředky a hnojiva:

- Vzhledem k tomu, že rašeliništní a mokřadní společenstva jsou citlivá na zvýšený obsah dusíku a fosforu v půdě a při přikrmování zvěře a používání chemických prostředků a hnojiv se obsah těchto látek v půdě zvyšuje (jedná se o živiny obsažené v příkrmovacích komponentech nebo živiny obsažené v trusu zvířat, která se v místech přikrmování shromažďují a o složky chemických prostředků a hnojiv), dochází přikrmováním zvěře lokálně ke zhoršování podmínek pro společenstva a druhy předmětu ochrany. Dále dochází v okolí příkrmovacích míst ke zvýšení intenzity sešlapu vlivem koncentrace zvěře. Sešlap je jedním z faktorů, který působí změnu struktury a druhového složení společenstev a má proto nepříznivý dopad na předměty ochrany.

ad e/ povolovat nebo provádět stavby, změny dokončených staveb anebo změny staveb před jejich dokončením nebo provádět terénní úpravy

- Biotopy, které jsou předměty ochrany, jsou maloplošné a vyskytují se mozaikovitě, proto je nežádoucí je zmenšovat a narušovat jejich strukturu umísťováním staveb a zařízení. Při takových činnostech by mohlo dojít jednak k jejich plošnému zmenšení, ale také v rámci jejich následného využívání k trvalému poškození biotopů např. sešlapem, pojezdy aut a techniky, vnášením cizorodých látek atd. Provádět terénní úpravy je nežádoucí, neboť při nich nevyhnutelně dojde k narušení půdního povrchu a vodního režimu, což poškozuje předměty ochrany. Rovněž jakékoliv změny staveb sebou nesou riziko poškození předmětu ochrany.

ad f/ organizovat a pořádat veřejné sportovní, turistické nebo jiné akce:

- Na území lučních enkláv se nenachází žádné cesty ani zpevněné plochy, proto je nežádoucí na nich pořádat jakékoliv akce. Při organizovaných akcích by mohlo docházet k nadměrnému sešlapu vegetace, k narušování půdního povrchu, ke vnášení cizorodých látek atd., což by mělo negativní dopad na předměty ochrany.

ad g/ *vysazovat nebo vysévat rostliny anebo vypouštět živočichy:*

- Vysazování nebo vysévání rostlin by vedlo ke změně druhové složení rostlinných společenstev, které jsou předmětem ochrany a. Změna druhové složení rostlinných společenstev je nežádoucí, neboť by mohla vést k narušení vztahů mezi jednotlivými druhy, k vymizení některých druhů a také ke snížení kvality a reprezentativnosti biotopu. Vypouštění živočichů by vedlo ke změně druhového složení společenstev živočichů, což je nežádoucí proto, že by mohlo dojít k narušení vztahů mezi jednotlivými druhy a k vymizení některých druhů.

ad h/ *povolovat a provádět zásahy, které by mohly způsobit změny vodního režimu nebo znečištění vod:*

- Předmětem ochrany přírodní památky jsou vlhkomilná a mokřadní společenstva a tučnice obecná pravá, které je vázaná na vlhkomilná nebo mokřadní společenstva. Změny vodního režimu a znečištění vod by mohlo způsobit přímou destrukci předmětů ochrany nebo omezit jejich životaschopnost, respektive snížit jejich kvalitu a reprezentativnost.

ad i/ *ukládat věci nebo jiné materiály, a to i přechodně*

- Ukládání předmětů nebo materiálů může negativně ovlivnit stav předmětů ochrany, neboť při ukládání a dlouhodobém deponování může dojít k narušení půdního povrchu a poškození vegetace nebo může být překrytím zastaven vývoj vegetace v dotčených vegetačních sezónách. Rizikem je také zavléčení nežádoucích druhů rostlin (např. invazních) na povrchu předmětů nebo společně s materiály, případně na strojích s nimi manipulujících.

11.9. K vymezení hranice zvláště chráněného území:

Nově navržená hranice PP vychází zejména z tradičního vymezení lučních enkláv v lesních hospodářských plánech a je vedena především po okrajích lučních enkláv uprostřed lesního komplexu, případně po hraně lučního porostu a lesní cesty. Taková hranice je dobře zřetelná v terénu. Hranice byla navržena tak, aby všechny významné fenomény předmětu ochrany byly v území zahrnuty. Pro hranici PP bude vypracován záznam podrobného měření změn.

11.10. K vymezení ochranného pásma

K zabezpečení zvláště chráněného území před rušivými vlivy se nenavrhuje vyhlášovat specificky vymezené ochranné pásmo, bude jím tedy v souladu s § 37 odst. (1) zákona území do vzdálenosti 50 m od hranic zvláště chráněného území. Takto vymezené ochranné pásmo je dostačující k zamezení působení rušivých vlivů.

12. Použité podklady a zdroje informací

Grulich V. et Chobot K. [eds.] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny – Příroda, Praha, 35: 1–178.

Chytrý M., Kučera T., Kočí M., Grulich V. et Lustyk P. [eds] (2010): Katalog biotopů České republiky. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.

Přílohy:

1a – Orientační mapa PP Louky pod Pěticestím

1b – Přehledová mapa s vyznačením rozdělení území

2 – Katastrální mapa se zákresem PP Louky pod Pěticestím (rozděleno na části A, B, C, D)